



# Куч — адолатда

2011 йил,  
28 апрель,  
пайшанба  
№ 17 (323)

Ўзбекистон Республикаси Олий судининг ҳуқуқий газетаси

http://www.supcourt.uz

1998 йил 29 августдан чиқа бошлаган.

## Буюк ва муқаддасан, мустақил Ватан!

**ЮРТИМИЗДА ЎЗ ВАҚТИДА ТАНЛАНГАН ИҚТИСОДИЙ ТАРАҚҚИЁТ МОДЕЛИ ВА УНИНГ ТАМОЙИЛАРИ АСОСИДА МАМЛАКАТИМИЗНИ ИСЛОҲ ЭТИШ ВА МОДЕРНИЗАЦИЯ ҚИЛИШ БЎЙИЧА ҲАР ТОМОНЛАМА ЧУҚУР ЎЙЛАНГАН ТАДРИЖИЙ ТАРАҚҚИЁТ ДАСТУРИ ИЗЧИЛ АМАЛГА ОШИРИЛМОҚДА.**  
2010 йил якунларида кўра, мамлакатимизнинг ялпи ички маҳсулоти 8,5 фоиз, sanoat маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажми 8,3 фоизга ўсди, бошқа тармоқларда ҳам кўрсаткичлар сезиларли даражада ошди.



## МАҚСАДИМИЗ — ФАҚАТ ВАТАН РАВНАҚИ

Экспорт қилувчи корхоналарни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш ва экспорт таркибини диверсификация қилиш, маҳсулотларни сотишнинг янги ташқи бозорларини фаол ўзлаштириш 2010 йилда экспорт ҳажмининг 10,8 фоизга ўсишини таъминлади.

лиш материаллари sanoati ва бошқа соҳаларни жадал ривожлантириш ҳисобидан ушбу тармоқларда икки баробардан зиёд ўсишга эришилади.

ни ҳам бунинг ёрқин далилидир. Иқтисодийнинг етакчи тармоқларини модернизациялаш, техник ва технологик қайта жиҳозлаш, уй-жой қурилиши, транспорт ва инфратузилма коммуникацияларини ривожлантириш бўйича фаол инвестиция сиёсатининг амалга оширилиши 2010 йилда 2009 йилга нисбатан 13,6 фоизга кўп, яъни қиймати 9,7 миллиард АҚШ долларига тенг миқдордаги инвестицияларни ўзлаштириш имконини берди, бу ялпи ички маҳсулотнинг қарийб 25 фоизини ташкил этади. 1098 та янги ишлаб чиқариш қуввати ишга туширилди, 296 та инвестиция лойиҳа-

сини амалга ошириш якунланди. 2011 йилда халқаро молия институтлари ва хорижий компаниялар билан тузилган шартнома ва битимлар асосида иқтисодийнинг реал секторига 3 миллиард доллардан ортиқ инвестиция киритиш кўзда тутилмоқда. Шунинг 2,2 миллиарддан ортиги ёки 73 фоиздан зиёдини тўғридан-тўғри чет эл инвестициялари ташкил этади. Тўғридан-тўғри чет эл инвестициялари ҳисобидан иқтисодийнинг кўлаб тармоқларида 70 дан ортиқ инвестиция лойиҳасини амалга ошириш мўлжалланмоқда.

(Давоми тўртинчи бетда)

*Etirof*

## Ўзбекистон тажрибаси дунё нигоҳида

Тошкентда 22 — 23 апрель кунлари Президентимиз Ислам Каримов томонидан ишлаб чиқилган Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепциясини ўрганиш, шунингдек, давлат ва жамият ҳаётининг барча соҳаларини демократлаштириш бўйича чуқур ва изчил ислохотларни ҳаётга татбиқ этиш борасида Ўзбекистон тажрибасини ҳамда мамлакатимизни ривожлантиришнинг янги босқичига оид вазифаларни кенг қўлама амалга ошириш юксак самараларини ўрганишга бағишланган халқаро ҳам-амалий конференция бўлиб ўтди.

Анжуманда дунёнинг 46 мамлакатидан 200 нафардан ортиқ хорижий олим, эксперт ва жамоат арбоблари, қўллаб-қувватлаш халқаро ташкилотлари ва молия институтлари, жумладан, Бирлашган Миллатлар Ташкилати ҳамда унинг таркибига кирувчи тузилмалар, Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилати, Жаҳон банки, Осий тараққиёт банки, Ислам тараққиёт банки вакиллари, мамлакатимиз олимлари, мутахассислари, парламентимиз аъзолари, фуқаролик институтлари, давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари вакиллари иштирок этди.

Анжуман иштирокчилари Концепцияда қайд этилган барча устувор йўналишларни ҳар томонлама муҳофиза қилиб, унда баён этилган ижтимоий-сиёсий ва иқтисодий туб ўзгаришларни кенгайтириш ҳамда чуқурлаштириш стратегиясини тўлиқ қўллаб-қувватлади. Улар ўз чиқишларида Концепция Ўзбекистонда ислохотнинг дастлабки кунларини бошланган ислохотлар, демократик янгилаш ва модернизация қилиш жараёнларининг маншқий ҳамда қонуний давоми эканини таъкидладилар. Ушбу дастурий ҳужжат пухта ўйланган янги қонуний ташаббусларини ўз ичига олган бўлиб, уларнинг ҳаётга татбиқ этилиши Ўзбекистонга юксак мақсадлар — ривожланган демократик давлатлар қаторидан жой олиш, халқимиз учун муносиб турмуш шароити яратиш ва унинг жаҳон ҳамжамиятида муносиб ўрин эгаллашини таъминлашга хизмат қилади.

Қўйида хорижий экспертлардан айримларининг фикрлари билан танишасиз.

**Рави КУМАР САВХНЕЙ,**  
Вивекананда номидаги халқаро жамғарма эксперти (Ҳиндистон):

— Президент Ислам Каримовнинг Ўзбекистонда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепциясини катта қизиқиш билан ўқиб-ўрганиб чиқдим. Мазкур ҳужжатда илгари сурилган гоғлар нафақат Ўзбекистонда, балки халқаро миқёсда ҳам кенг ўқиб-ўрганилмоқда. Давлатингиз раҳбари томонидан белгилаб берилган ушбу кенг қўламли вазифаларнинг Ўзбекистонда изчиллик билан амалга оширишга киришилгани мамлакатингизни ислоҳ этиш ва модернизация қилиш, унинг энг тараққий этган давлатлар қато-

ридан жой олишида муҳим омил бўлиши шубҳасиз. Концепцияда таъкидланганидек, жамиятнинг демократия йўлидан жадал ривожланиши ва бу борада амалга оширилган ислохотларнинг муваффақияти кўп жиҳатдан одамларнинг ҳуқуқий маданият даражасига боғлиқдир. Мамлакатингизда бу борада улкан ишлар амалга оширилганига гувоҳ бўлдик. Мазкур кенг қўламли ишларнинг изчиллик билан давом этирилиши Ўзбекистонда инсон манфаатлари ва ҳуқуқларини таъминлаш борасидаги ишларни янада юксак поғонага олиб чиқишга хизмат қилади.

**Парвиз МОРВИЖ,**  
Нью-Йорк давлат университети профессори, "Глобал илмий нашрлар" маркази директори (АҚШ):

— Ўзбекистонда давлат ҳокимияти идоралари, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи тузилмалар фаолиятида қонуний талабларига қатъий риоя қилиш ва қонун устуворлигини таъминлаш бўйича пухта ишлаб чиқилган ҳуқуқий механизмни ҳаётга изчил татбиқ этиш борасида катта ишлар амалга оширилди. Ўзбекистонда суд-ҳуқуқ тизими соҳасида амалга оширилган ислохотларни ўрганиш бошқа мамлакатлар учун ҳам фойдадан холи бўлмайди.

Ўзининг юксак самараларини бермоқда. Бюджет, молия-банк ва кредит тизимини, иқтисодий ёл реал сектори тармоқларини қўллаб-қувватлаш ва мустақамлаш, ишлаб чиқаришнинг ички ва ташқи бозорларда рақобатбардорлигини ошириш мақсадида модернизация қилиш, техник ҳамда технологик янгилаш Ўзбекистоннинг Инқирозга қарши чоралар дастурининг асосий йўналишларидандир.

**Ин СОНГЛИНГ,**  
Хитой Халқ Республикаси Давлат кенгаши ҳузуридаги Ривожланиш тадқиқотлари марказининг Евроосий ижтимоий ривожланиш тадқиқотлари институти профессори (Хитой):

— Ўзбекистонда амалга оширилган сиёсий ва ижтимоий-иқтисодий ислохотларни мутахассис сифатида катта қизиқиш билан мунтазам кузатиб бораман. 2009 йили Ўзбекистонда ўтказилган парламент сайловларида халқаро кузатувчи сифатида иштирок этганим. Ўзбекистонда парламент сайловлари ошқор, демократик нормаларга мос, юксак савияда, уюшқоқлик билан ўтди. Сайловчилар фаоллиги менда катта таассурот қолдирди. Ўзбекистон мустақиллик йилларида улкан тараққиёт йўлини

босиб ўтди. Жамиятнинг барча жабҳаларида, хусусан, сайлов тизимида ҳам халқаро андозаларга тўлиқ жаавоб берадиган тамойиллар жорий этилиб, улар янада такомиллаштирилмоқда. Мамлакатингизда ижтимоий-иқтисодий барқарорлик ва ҳамжиҳатлик муҳити тобора мустақамланмоқда. Бунда Президент Ислам Каримов томонидан ишлаб чиқилган ва ҳаётга изчиллик билан татбиқ этилган тараққиётнинг «Ўзбек модели» муҳим омил бўлаётир.

(Давоми иккинчи бетда)

*Yangi qonun mohiyati*

## Фуқаролик суд ишларини юритиш ушбу жараёнда процессуал мажбуриятларга риоя этиш кафолатлари

**ФУҚАРОЛАР ВА ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ БУЗИЛГАН ҲУҚУҚ ҲАМДА ҚОНУНИЙ МАНФААТЛАРИНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШНИНГ САМАРАЛИ МЕХАНИЗМИНИ НАЗАРДА ТУТУВЧИ ФУҚАРОЛИК ПРОЦЕССУАЛ КОДЕКСИ ЖАМИЯТДА СУД ҲОКИМИЯТИНИНГ НУФУЗИНИ ОШИРИШГА, СУД ОРҚАЛИ ҲИМОЯЛАНИШГА БЎЛГАН ҲУҚУҚЛАРНИ ҚЎШИМЧА РАВИШДА КАФОЛАТЛАШГА ХИЗМАТ ҚИЛМОҚДА.**

Иқтисодий муносабатларнинг ривожланиши, жамиятнинг демократлашуви ва янгилашни натижасида у ёки бу субъектларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини суд орқали ҳимоя қилиш тартибини белгилувчи фуқаролик процессуал ҳуқуқ меъёрлари ҳам такомиллашиб бораётганини алоҳида таъкидлаш лозим. Хусусан, фуқаролик процессуал қонунийликда суд ишларини тўғри ва ўз вақтида кўриш ва ҳал қилишни таъминлаш, суд ишини юритишда фуқаро ва ташкилотларнинг маънавий юридик ёрдам олиш ҳуқуқининг амалга оширилиши-

ни кафолатлаш, судларнинг иқтисослашувини амалга ошириш ҳамда фуқаролик ишларини кўриб чиқиш ва ҳал этишни соддалаштиришга қаратилган қатор меъёрлар мустақамланди.

(Давоми учинчи бетда)

**МАМЛАКАТИМИЗДА ИНСОНПАРВАР ДЕМОКРАТИК ҲУҚУҚИЙ ДАВЛАТ ВА АДОЛАТЛИ ФУҚАРОЛИК ЖАМИЯТИ БАРПО ЭТИШ ЙЎЛИДА ОЛИБ БОРИЛАЁТГАН ИСЛОХОТЛАР СУД-ҲУҚУҚ ТИЗИМИДА ҲАМ ИЗЧИЛ ДАВОМ ЭТИРИЛМОҚДА.**

Президентимиз таъкидлаганидек, мамлакатимизни демократик янгилашнинг бугунги босқичидаги энг муҳим йўналишларидан бири бу — қонун устуворлиги ва қонунийликни мустақамлаш, шахс ҳуқуқи ва манфаатларини ишончли ҳимоя

қилишга қаратилган суд-ҳуқуқ тизимини изчил демократлаштириш ва либераллаштиришдан иборатдир.

(Давоми иккинчи бетда)

*Huquqiy ma'rifat*

## Айбсизлик презумпцияси унга оид меъёрлар янада такомиллаштирилади

*Bag'rikenglik tamoyillari*

## Эзгуликнинг ойдин йўли

**МАЪЛУМКИ, МАМЛАКАТИМИЗ СУД-ҲУҚУҚ ТИЗИМИДА ОЛИБ БОРИЛАЁТГАН ИСЛОХОТЛАР НАТИЖАСИДА ҚОНУНЧИЛИГИМИЗГА КИРИТИЛГАН ЯНГИ ИНСТИТУТЛАР, ХУСУСАН, ЯРАШУВ ИНСТИТУТИ БУГУН АМАЛДА ЎЗИНИНГ АНИҚ САМАРАСИНИ БЕРМОҚДА.**

Айтиш керакки, ушбу институт моҳиятан халқимиз табиатида хос бағрикенглик, инсонпарварлик, кечиримлилик сингари фазилатларга тўлиқ мос келади. Энг муҳими, ярашув институти жиноий-ҳуқуқий муносабатларни эркинлаштиришда, жиноятчиликнинг олдини олишда, судланганлик ҳолатини камайтиришда муҳим ўрин тутди.

(Давоми учинчи бетда)



Etirof

# Ўзбекистон тажрибаси дунё нигоҳида

(Давоми. Бошланиши биринчи бетда)

**Офтоб ҚОЗИЙ,**  
Жон Хопкинс университетининг Марказий Осиё ва Кавказ мамлактари институти катта илмий ходими (АҚШ):

— “Ўзбекистонда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси” мавзусидаги ушбу халқаро конференция нафақат Ўзбекистон, балки дунёнинг бошқа мамлакатлари учун ҳам демократик жараёнларни фаоллаштиришда муҳим аҳамият касб этади.

Ўзбекистонда фуқаролик жамиятини ривожлантиришга бағишланган бундай нуфузли анжуманларнинг мунтазам ўтказилиши ва уларда ўнлаб мамлакатлардан юзлаб давлат ва жамоат арбоблари, бизнесмен ва экспертлар, йирик халқаро ташкилотлар ва молия институтларидан вакилларнинг иштирок этиши мамлакатнинг илмий де-

мократик тараққиёт йўлидан дадил ривожланаётганидан, жаҳондаги обрў-эътибори юксалиб бораётганидан далолатдир. Шунини алоҳида қайд этишни истардимки, Ўзбекистонда фуқаролик жамиятининг барча замонавий институтлари фаолияти жадал тараққий этмоқда. Фуқаролик жамияти институтларининг янада ривожланишига эришиш, Ўзбекистонда амалга оширилаётган ислохотларнинг очик-ошкоралиги ва самарадорлигини таъминлашда қабул қилинган халқаро меъёрларга тўла мос келадиган қонунлар муҳим аҳамият касб этмоқда. Хотин-қизларнинг жамиятда тугган ўрни, уларнинг фаоллиги тобора ошиб бормоқда.

**Наталья БАРЖЕЛИ,**  
Халқаро нотижорат ҳуқуқ маркази вице-президенти (АҚШ):

— Президент Ислам Каримовнинг концепциясида мамлакатнинг ҳаётига оид кўплаб долзарб масалалар қамраб олинган. Унда илгари сурилган голлар ва ташаббусларнинг амалга оширилиши нафақат Ўзбекистон, балки дунёнинг бошқа давлатлари ҳаётига ҳам ижобий таъсир қилади, деб ўйлайман.

Концепцияда турли соҳалар, жумладан, фуқаролик жамияти институтларини ривожлантириш борасида қилиниши лозим бўлган ишлар, учраётган муаммолар ва уларни бартараф этиш чора-тадбирлари аниқ баён этилган. Концепцияда белгилан-

ган вазифаларни амалга ошириш учун бир қатор янги қонунларнинг қабул қилиниши ва мавжудларига тегишли ўзгаришлар киритилиши жуда оқилона ишдир. Айни пайтда, Ўзбекистонда қонунлар лойиҳалари пухта ишлаб чиқирилиши ва халқаро талабларга мос ҳолда қабул қилиниши алоҳида таъкидлаш лозим.

Ташкилотимиз Ўзбекистондаги фуқаролик жамиятини ривожлантириш институтлари билан самарали ҳамкорлик қилиб келмоқда. Ўзаро ҳамкорлигимизни янада ривожлантириш тарафдоримиз.

**Бинду ЛОХАНИ,**  
Осиё тараққиёт банкининг вице-президенти:

— Ўзбекистонда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепциясига бағишланган мазкур конференция юксак савияда ташкил этилган, мавзу кўламининг кенглиги билан иштирокчиларда катта қизиқиш уйғотмоқда. Президент Ислам Каримовнинг анжуман иштирокчиларига табриги барчада катта таассурот қолдирди.

Ўзбекистон иқтисодиётининг истиклол йилларидаги жадал ва барқарор ривожни халқингиз тан-

лаган тараққиётнинг “Ўзбек модели” ҳаётий ва самарали эканлигини кўрсатди.

Шуни алоҳида қайд этишни истардимки, Концепция аниқ мақсадга йўналтирилганлиги, унда вазифаларнинг тўғри белгилангани билан алоҳида аҳамиятга эга. Биз Ўзбекистонда барча соҳаларда, хусусан, демократик ислохотларни янада такомиллаштириш борасида амалга оширилаётган изчил чора-тадбирларни кенг қўллаб-қувватлаймиз.

**Махмуд-ул Ҳасан ХОН,**  
“Defense Journal” таҳлилий журналининг геосиёсат ва иқтисодиёт масалалари бўйича бўлим мудири (Покистон):

— Ўзбекистонда суд-ҳуқуқ тизимида амалга оширилаётган ишлар, хусусан, ўлим жаосининг бекор қилиниши халқаро ҳамжамиятнинг катта эътибор ва эътирофига сазовор бўлган, албатта, ижтимоий-сиёсий аҳамиятга молик ўта муҳим воқеалар. Нуфузли халқаро экспертларнинг таъкидлашча, ушбу чора ва бу соҳада бошқа қатор ишларнинг амалга оши-

рилиши билан Ўзбекистонда дунёдаги энг либерал жиноий жазо тизими шакллантирилган.

Айтиш жоизки, мамлакатингизда қонун орқали нодавлат нотижорат ташкилотлари фаолиятига доир асосий принципларнинг мустаҳкамлаб қўйилгани бундай ташкилотларнинг шаклланиши ва ривожланиши учун қўлай шароит яратди.

**Ксю ЦИНЬХУА хоним,**  
Хитой халқ университети ҳузуридаги Халқаро энергетика тадқиқотлари маркази раҳбари, Халқаро муносабатлар институти ҳузуридаги Россия, Шарқий Европа ва Марказий Осиё мамлакатлари институти директори ўринбосари (Хитой):

— Ўзбекистонга илк бор келишим. Самолётдан тушишим билан юртингиз манзарасини, унинг чиройини кўриб, тўғриси, жуда лол қолдим. Табиатнинг гоёта гўзаллиги, одамлар юзидаги самимий табассум, айниқса, бу ерда ҳукм сураётган тинч ва осойишта ҳаёт эътиборимни тортиди. Пойтахтингиз ҳақида кўп айтилган эдим. Бу ерга келиб, тасаввуримдан бир неча хисса мафтункорроқ шахарни кўрдим. Пойтахтингизнинг миллий ва замонавий меъморлик аъналарини ўзида уйғунлаштирган иншоотлари, тарихий обидалари,

файзли маҳаллалари ва сўлим гўшалари, тўкин бозорлари, шунингдек, гўзал ва тароватли табиати ҳар қандай кишини мафтун этади.

Халқингизнинг қадимий аъналарини ва урф-одатлари юксак гуманизми билан ажралиб туради. Ўзбекларнинг меҳмондўст халқ экани дунёга маълум.

Ўзбекистонда хориж сармоясини жалб этиш борасида мукамал ва қонун билан тўлиқ қафолатланган механизм жорий этилган. Бу юртингиз иқтисодиётининг муттасил ривожланиб боришида муҳим омил бўлаётди.

**Пьер ШАБАЛ,**  
Гавр университети халқаро муносабатлар факультети профессори, сиёсатшунос (Франция):

— Ўзбекистонга ҳар гал келганимда юртингиз иқтисодиётининг жадал тараққий этаётгани, шахар-қишлоқлар қиёфасининг тобора гўзаллашаётгани, халқингиз турмуш даражаси муттасил юксалиб бораётганини кўриб, чин дилдан қувонаман. Мамлакатингизда ўтказилган “Инқирозга қарши чоралар дастурларининг самарадорлиги ва инқироздан кейинги ривожланишнинг устувор йўналишлари (Ўзбекистон мисолида)” мавзусидаги халқаро илмий-амалий конференция ва

сайлов жараёнларида иштирок этганим. Юртингизда қўллаб соҳаларда қўлга киритилган ҳолда, белгиланган солиқ ва бошқа мажбурий тўловларни тўламаслик мақсадида даромадни ёки солиқ солинадиган бошқа объектларни қасддан яширишга ёки уларни қайта қўриб кўрсатишга уриниши сингари ҳолатлар ҳам учраб туради. Холбуки, қонунда белгиланган солиқ ва бошқа мажбурий тўловларни ўз вақтида тўлаш ҳар биримизнинг конституциявий бурчимиздир.

Солиқ ва бошқа мажбурий тўловларни тўлашдан бўйин товланган шахсининг қилмиш-

(Давоми. Бошланиши биринчи бетда)

Бир сўз билан айтганда, юртимизда ҳуқуқий давлат асосларини янада такомиллаштириш ҳамда аҳолининг ҳуқуқий онги ва маданиятини юксалтириш асосий вазифалардан биридир.

Дарҳақиқат, инсон ҳуқуқ ва манфаатларини таъминлаш ҳамда ҳимоя қилишга қаратилган саъй-ҳаракатлар суд-ҳуқуқ соҳасида амалга оширилаётган ислохотларнинг устувор йўналиши сифатида муҳим аҳамиятга эгадир. Кейинги йилларда миллий қонунчилигимизни халқаро ҳуқуқнинг умумэтироф этилган тамойил ва меъёрларига уйғунлаштириш, ривожланган демократик давлатларнинг тажрибасини ўрганиш, улардаги ижобий меъёрларни қонунчилигимизга интelleмация қилиш амалда аниқ самарасини бермоқда. Шу ўринда Жиноят процессуал қонунчилигини такомиллаштиришга қаратилган кенг кўламли ишлар хусусида алоҳида таъкидлаш ўтиш мақсадга мувофиқдир. Бу борада хорижий давлатлар қонунчилигини атрофлича ўрганиш чиккиш натижасида, уларда мавжуд бўлган ижобий тажрибага эътибор қаратилиб, жиноят содир этишда гумон қилиниб ушланган, қамоққа олинган (тиббий муассасага жойлаштирилган) шахсларни қамоқда сақлаш тартиби ва шартларини батафсил тартибга солиш алоҳида қонун қабул қилиш зарурати мавжудлиги аниқланди. Бу эса, ўз навбатида, янги қонун лойиҳаларини тайёрлашига сабаб бўлди.

Жумладан, жорий йилнинг бошида Олий Мажлис Қонунчилик палатасига республика Бош прокурори томонидан қонунчилик ташаббуси асосида «**Жиноят ишини юритиш чоғида қамоқда сақлаш тўғрисида**» ги қонун лойиҳаси киритилди. Олий Мажлис Қонунчилик па-

Huquqiy ma'rifat

# Айбсизлик презумпцияси

унга оид меъёрлар янада такомиллаштирилади



латасининг янги мажлисида депутатлар томонидан ушбу қонун лойиҳаси биринчи ўқишда қонунчилик палатаси раётида қабул қилинганлиги аниқланди.

Шу ўринда Жиноят процессуал кодексига эътибор қаратадиган бўлсак, унда жиноят содир этганликда гумон қилинаётган ёки айбланаётган шахс ушбу шартларда, қамоққа олиниши ёхуд экспертиза ўтказиш учун тиббий муассасага жойлаштирилиши мумкинлиги белгиланган.

Айтиш жоизки, Жиноят кодексининг 4-моддасида қонунчилик принциплари акс этган бўлиб, унга кўра, содир этилган қилмишнинг жиноийлиги, жазога сазоворлиги ва бошқа ҳуқуқий оқибатлари фақат Жиноят кодекси билан белгиланади. Ҳеч қим суднинг ҳукми бўлмай ту-

риб, жиноят содир қилишда айбни деб топилиши ва қонунга ҳилоф равишда жазога тортилиши мумкин эмас. Жиноят содир этишда айбдор, деб топилган шахс қонунда белгиланган ҳуқуқлардан фойдаланадиган ҳамда мажбуриятларини бажаради.

Жиноят процессуал кодекси меъёрларига биноан, ушбу тартибга қаратадиган жиноят содир этишда гумон қилинаётган шахснинг унинг жиноий фаолиятини шугуланишига барҳам бериш, қоний кетишининг, далилларни яшириши ёки йўқ қилиш юборилишининг олдини олиш мақсадида қисқа муддатга (3 ёки 5 суткага) ушбу тартиб мумкин.

Шундай мақсадларда қамоқда олиш эса 3 ой муддатга қўлланиладиган эҳтиёт чораси бўлиб, бу бир йилга-

ча бўлган муддатга узайтирилиши мумкин.

Шунингдек, тиббий муассасага жойлаштириш – шахснинг руҳий ҳолатини аниқлаш юзасидан экспертиза ўтказиш учун мажбурият чораси ҳисобланади.

Жиноят процессуал кодексига ушбу турилган ёки қамоққа олинган шахс ички ишлар бўлимининг вақтинча сақлаш хибсхоналари ёхуд тергов хибсхоналарида (ҳарбий хизматчилар – гауптвахтада), стационар тартибда қузатиш зарурияти туғилганда эса қамоқда сақлаш учун мослаштирилган тиббий муассасаларда сақлашни белгилаб берувчи меъёрлар ўз аксини топган.

Жиноят процессуал кодексининг 215-моддасига мувофиқ, бундай шахслар, улар сақланадиган жойлардаги тартибга оид чеклашларни истисно этган ҳолда, қонун ҳужжатларида белгиланган ҳуқуқларга эга эканлиги белгиланган. Маълумки, қонунчилигимизга мувофиқ, бир тарафнинг ҳуқуқлари мавжудлиги иккинчи тарафга ушбу ҳуқуқларни ҳурмат қилиш ва уларни таъминлаш мажбуриятини юклайди.

Қонунчилигимизда қамоққа олинганлар ва тиббий муассасаларга жойлаштирилганларга нисбатан эса бундай меъёрлар ўз аксини топмаган. Жумладан, 229-моддада (ушбу турилганларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари) ушбу турилганлар қонун

билан белгиланган рўйхатда кўрсатилган ўз қийимидан, поабзалидан ва бошқа зарур буюмларидан фойдаланишга ҳақлиқли, уларга тиббий хизмат кўрсатиш, ушбу турилганлар сақланадиган жойлардаги даволаш-профилактика ишлари қонунга мувофиқ ташкил қилиниши лозимлиги мустаҳкамланган.

Бу масалаларни тартибга солиш мақсус қонун бўлмаганлиги сабабли, улар шу вақтгача тегишли органларнинг идоравий ҳужжатлари ва бошқа қонунности ҳужжатлар билан тартибга солиб келинмоқда.

Олий Мажлис Қонунчилик палатасида биринчи ўқишда кўриб чиқилган қонун лойиҳасида эса, ушбу турилганлар ва қамоққа олинганлар (тиббий муассасага жойлаштирилганлар)ни сақлаш принциплари – гауптвахтада), стационар тартибда қузатиш зарурияти туғилганда эса қамоқда сақлаш учун мослаштирилган тиббий муассасаларда сақлашни белгилаб берувчи меъёрлар ўз аксини топган.

Айтиш керакики, мазкур қонуннинг қабул қилиниши тергов хибсхоналари ва вақтинча сақлаш хибсхоналари фаолиятининг қонуний асосларини таъминлаштиришга, миллий қонунчилигининг халқаро андозаларга мослашувига хизмат қилади.

**Жаҳонгир БОБОЕВ,**  
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати

ҲАЛОЛ МЕҲНАТ ҚИЛИШ,

ЗИММАДАГИ МАСЪУЛИЯТНИ

ВИЖДОНАН АДО ЭТИШ

— ЧИНАКАМ ИНСОНИЙ

ФАЗИЛАТЛАРАНДИР. БУ,

АЙНИҚСА, РАҲБАРЛИК

ЛАВОЗИМИДАГИ ШАХСЛАРГА

ЯНАДА УЛКАМ МАСЪУЛИЯТ

ЮКЛАЙДИ. ЧУНКИ

УЛАР ЖАМОАСИ, ТАШКИЛОТИ,

ҚОЛАВЕРСА, ТЕГИШЛИ

ЛИ МОЛ-МУЛК ВА МАБЛАҒ

УЧУН ЖАВОБГАР ҲИСОБЛАНАДИ.

Аммо шולי курмаксиз бўлмаганидек, ҳаётда давлат ва жамоат томонидан ишонч топширилган мол-мулкка нисбатан масъулиятни ҳис қилмай, мансабини суиистеъмол қилаётган шахслар ҳам учраб туради.

Жиноят ишлари бўйича Янгикўрғон тумани суди ўтган давр мобайнида мансаб ваколатини суиистеъмол қилиш билан боғлиқ бир қатор ишларни кўриб чиқиб, уларга ҳуқуқий баҳо берди.

Жумладан, А.Тўйчибоев (исм-фамилиялар ўзгаририлган) Агротехнология коллежи раҳбари лавозимиде ишлаган вақтида мансабидан ноқонуний фойдаланган. У коллеж бош ҳисобчиси, ҳўжалик мудири ва газначиси билан жиноий тил бириктириб, ўзганинг мол-мулкни ўзлаштириш йўли билан талон-торож қилган.

А.Тўйчибоев аввалига ҳўжалик мудири, А.Отажонов билан тил бириктириб, коллежа олиб келинган баҳоси 510 миң сўмлик «СИН» русумли музлаткичи, баҳоси 166 миң сўм бўлган икки дона гиламини яроқсиз ҳолга келган, деган сохта баённома тузади. Қарабсизки, шу йўл билан бу буюмлар унинг «мулки»га

Sabog

# Бурч ва масъулият

фақат қонуний фаолият юритишни тақозо этади



айланади.

Бу ишни ҳеч қим суриштирмагач, А.Тўйчибоев жиноий фаолиятини давом эттириб, кейинги ишга бош ҳисобчи Б.Тоҳировни жалб қилади ва у билан ҳам жиноий тил бириктириб, коллежни таъмирлашда ишлатиладиган маҳсулотларни сотиб олиш учун тузилган шартномага савдо фирмаси бошлиғи билан қилишиб белгиланган таннархларга пул қўшиб ёзиб, бўёқ, қувурлар ҳамда арматураларни қиммат нархда сотиб олади ва ортиқча маблагини ҳамда «М-412» русумли автомобилни таъмирлаш учун ажратилган пулни ҳам қўшиб 12 миллион 629 миң 500 сўм маблагни ўзлаштириб юборади.

Бундан ташқари А.Тўйчибоев бош ҳисобчи Б.Тоҳиров ва газначи Р.Аҳадов билан тил бириктириб, ишчи ходим ва

ўқитувчиларга берилиши лозим бўлган 45 миллион 55 миң сўм мукофот ва иш ҳақини тўлов топшириқномаларига сохта имзолар қўйиш йўли билан ўзлаштириб юборишди. Улар ўзларининг бу қилмишлари оқибатида коллеж ва давлат бюджетига 60 миллион сўмга яқин зарар етказишди.

Суд уларнинг қилмишларини атрофлича ўрганиб чиқиб, ишда тўлланган ҳужжат ва гувоҳларнинг кўрсатмалари, шунингдек, етказилган зарар қопланганлигини инобатга олди ва уларни уч йил муддатга мансабдорлик лавозимиде ишлаш ҳуқуқидан маҳрум этиб, ҳар ойлик иш ҳақининг 30 фоизини давлат даромадига ундириб бориш билан бирга, ахлоқ тузатиш жазоси тайинлади.

Маълумки, мансаб ваколатини суиистеъмол қилиш деганда, мансабдор шахс-

нинг ўз мансаб ваколатидан қасддан фойдаланиши оқибатида фуқароларнинг ҳуқуқи ёки қонун билан қўрилган манфаатларига ёхуд давлат ёки жамоат манфаатларига зарар етказиши тушунилади.

Мансаб мавқеини суиистеъмол қилиш шакллари эса турлича. Бу жиноят мансабдор шахсининг вазифасини бажариши ёки қасддан бажармаслиги натижасида вужудга келади. Булар бўйсунувчилар меҳнатидан гайриқонуний фойдаланиш, тураржой тақсимотида суиистеъмолчиликка йўл қўйиш, умумдавлат эҳтиёжларига мўлжалланган молия ва кредитни фарзли ниятда тижорат ташкилотларига бериб юбориш, бюджет маблагларини беҳуда сарфлаш, билиб туриб жиноятларга йўл қўйиб бериш ҳамда уларни яшириш ва бошқалардир.

Мансаб ваколатини суиистеъмол қилиш йўли билан боғлиқ жиноятларни содир этган шахсларга етказилган зарарни қоплаган тақдирда озодликдан маҳрум этиш билан боғлиқ бўлмаган жазо тайинланиши эса қонунларимизда бағри-кенглик, кечиримлилик тамойиллари устувор аҳамият касб этишини кўрсатади.

Хулоса ўрнида шунни айтиш керакики, ҳаётда қонунга амал қилган ҳолда фаолият юритган, ҳалолликни асосий мезон деб билган кишининг юзи ҳамisha ёруғ бўлади. Юқорида баён этилгани каби нафс кутқусига учиб, мансаб ваколатидан шахсий манфаати йўлида фойдаланиш эса охири оқибат юзашуватликка олиб келади. Буни ҳеч қачон унутмаслик керак.

**Илбос УСМОНОВ,**  
жиноят ишлари бўйича Янгикўрғон тумани судининг раиси

Jinoyatga jazo muqarrar

# Вақтида адо

бўйин товланган.

Улар ўзларининг жиноий ҳаракатларини давом эттириб, «Аслиддин» савдо ишлаб чиқариш корхонаси ва «Аму-Занг» савдо ишлаб чиқариш корхонасида 10.000.000 сўмлик қурилиш моллари олиш ҳақида 2007 йил 7 июнь куни 7-06-сонли олдиди-сотди шартномаси тузилган бўлса-да, лекин «Аму-Занг» қурилиш МЧЖга юк хатимида ишлаб келиб, ўзининг жиноий шериги — корхона бош ҳисобчиси Х.Қурбонов билан ўзаро жиноий тил бириктириб, корхона томонидан ДСИга топширилган ҳисоботларда корхонага қарашли бўлган фойда, даромад ва солиқ солинадиган бошқа объектларни қасддан яшириб, қамайтириб кўрсатишлари натижасида 23.446.900 сўмлик солиқ ва бошқа мажбурий тўловларни тўлашдан қасддан

фойда, даромад ва солиқ солинадиган бошқа объектларни қасддан яшириб, қамайтириб кўрсатиш натижасида 25.330.300 сўмлик солиқ ва бошқа мажбурий тўловларни тўлашдан қасддан бўйин товланган. Бундан ташқари улар «Сурхон Сардори» савдо ишлаб чиқариш корхонасининг 2007 йил 1 январдан 2010 йил 1 январь кунига қадар молия-ҳўжалик фаолияти домида жами 4.399.153 сўм савдодан тушган пул маблагларини назорат қасида машинасидадан қасддан савдо ва хизмат кўрсатиш қонунчилигининг талабларига қаршилик бўлиб, даромад ва солиқ солинадиган бошқа объектларни қасддан яшириб, қамайтириб кўрсатишлари натижасида 23.446.900 сўмлик солиқ ва бошқа мажбурий тўловларни тўлашдан қасддан

бўйин товланган. Улар ўзларининг жиноий ҳаракатларини давом эттириб, «Аслиддин» савдо ишлаб чиқариш корхонаси ва «Аму-Занг» савдо ишлаб чиқариш корхонасида 10.000.000 сўмлик қурилиш моллари олиш ҳақида 2007 йил 7 июнь куни 7-06-сонли олдиди-сотди шартномаси тузилган бўлса-да, лекин «Аму-Занг» қурилиш МЧЖга юк хатимида ишлаб келиб, ўзининг жиноий шериги — корхона бош ҳисобчиси Х.Қурбонов билан ўзаро жиноий тил бириктириб, корхона томонидан ДСИга топширилган ҳисоботларда корхонага қарашли бўлган фойда, даромад ва солиқ солинадиган бошқа объектларни қасддан яшириб, қамайтириб кўрсатишлари натижасида 23.446.900 сўмлик солиқ ва бошқа мажбурий тўловларни тўлашдан қасддан

фойда, даромад ва солиқ солинадиган бошқа объектларни қасддан яшириб, қамайтириб кўрсатиш натижасида 25.330.300 сўмлик солиқ ва бошқа мажбурий тўловларни тўлашдан қасддан бўйин товланган. Бундан ташқари улар «Сурхон Сардори» савдо ишлаб чиқариш корхонасининг 2007 йил 1 январдан 2010 йил 1 январь кунига қадар молия-ҳўжалик фаолияти домида жами 4.399.153 сўм савдодан тушган пул маблагларини назорат қасида машинасидадан қасддан савдо ва хизмат кўрсатиш қонунчилигининг талабларига қаршилик бўлиб, даромад ва солиқ солинадиган бошқа объектларни қасддан яшириб, қамайтириб кўрсатишлари натижасида 23.446.900 сўмлик солиқ ва бошқа мажбурий тўловларни тўлашдан қасддан

ЎЗА материаллари асосида тайёрланди.

**(Давоми. Бошланиш биринчи бетда)**

Айни вақтда фуқаролик процессуал қонунчилик ишни кўриш ва ҳал этиш вазифаси юклатилган судьяларнинг ҳам дахлсизлигини кафолатлашга, уларнинг одил судловни амалга ошириши учун шарт-шароит яратишга хизмат қилувчи қоидаларни назарда тутилади.

Хусусан, Фуқаролик процессуал кодекснинг 166-моддасида суд мажлисида тартибни бузувчиларга нисбатан қўриладиган чоралар назарда тутилган бўлиб, унга кўра:

**биринчидан**, ишни кўриш вақтида тартибни бузган шахслар раислик қилувчи томонидан суд номидан оголхотарилади;

**иккинчидан**, ишда қатнашаётган шахслар, гувоҳлар, экспертлар, мутахассислар, таржимонлар тартибни тақдордан бузган тақдирда, суднинг ажримига биноан, ишни кўришда ҳозир бўлган фуқаролар эса, раислик қилувчининг фармойиши билан суд мажлиси залидан чиқариб юборилади;

**учинчидан**, суд ишни кўришда ҳозир бўлган фуқаролар, агар улар тартибни бузсалар, энг кам иш ҳақининг беш бараварига миқдорда жарима солинади;

**тўртинчидан**, прокурор ёки адвокат раислик қилувчининг фармойишларига итоат қилмас, оголхотарилади. Агар мазкур шахслар раислик қилувчининг фармойишларига иттифоқда бўлган фуқаролар эса, раислик қилувчининг фармойиши билан суд мажлиси залидан чиқариб юборилади;

**бешинчидан**, суд мажлисида тараф ёки учинчи шахс тартибни бузса, суд тартиббузарни иш кўриладиган ҳамма вақтда ёки унинг бир қисмига мажлис залидан чиқариб юборилади. Суд мажлисида ҳар икки тараф (учинчи шахслар) тартибни бузса, суд ишни кўришни кейинга қолдириши мумкин.

Кўриниб турибдики, суд мажлисида тартибни бузувчиларга нисбатан қўриладиган чоралар тартиб ким томонидан бузилишига қараб турлича кўришни ҳосил қилган.

Маълумки, мазкур кодекснинг **“Процесс иштирокчилари”** деб номланган 5-боби фуқаролик процесси иштирокчиларини қуйидаги икки гуруҳга ажратди: а) ишда иштирок этувчи шахслар (ФПКнинг 33-моддаси); б) одил судловни амалга оширишга кўмаклашув-

чи шахслар (ФПКнинг 35-моддаси).

Шундай қилиб, кодексда фуқаролик ишлари бўйича судларнинг суд мажлисида тартибни бузган процесс иштирокчиларига нисбатан суд жаримасини солиш каби чорани қўллаш назарда тутилмаган эди. Ваҳоланки, Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 180-моддасида гувоҳ, жабрланувчи, даъвогар, жавобгар, ишда қатнашувчи бошқа шахсларнинг судга келишдан қасд-

нинг тахлили судьяга нисбатан хурматсизлик қилганлик, суд процесси иштирокчилари томонидан ўз процессуал мажбуриятларига риоя этмаслик ҳолатларининг олдини олиш ва жавобгарлик чораларини кўриш масалаларида ягона ёндашув мавжуд эмас эди.

Ўқорида баён этилганларнинг барчаси айрим қонун ҳужжатларидаги кодекснинг **“Судлар тўғрисида”** қонунга, Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексга, Фуқаролик процессу-

дек, уни очикдан-очик менсимасликдан далолат берувчи хатти-ҳаракатлар учун процесс иштирокчиларига нисбатан суд жаримасини солиш каби чорани қўллашга асос бўлиб хизмат қилади.

Янги қонуннинг 3-моддасига мувофиқ, **Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекс**га қўшимчалар киритилиб, маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқишга ваколати бўлган органлар қаторига фуқаролик

ролик ишлари бўйича судларда суд мажлисида тартибни бузган ёки судга нисбатан бошқача ҳурматсизлик қилган шахсларга нисбатан маъмурий жазо чорасини белгиловчи қоидалар назарда тутовчи бешинчи қисм билан тўлдирилди.

Таъкидлаш керакики, бу борада ўрганилган халқаро қонунчилик ва ҳуқуқни қўллаш амалиётининг қиёсий таҳлили шуни кўрсатадики, кўпчилик хорижий давлатлар қонунчилик амалиётида судга нисбатан хурматсизлик қилиш жиддий жавобгарликни келтириб чиқаради. Агар айрим мамлакатларда (АҚШ, Буюк Британия, Канада, Франция) судга ҳурматсизлик фақатгина жиноий жавобгарликни келтириб чиқарса, бошқа мамлакатларда (Россия, Озарбойжон, Арманистон, Беларусь) судга ҳурматсизлик сифатида квалификация қилинадиган ҳаракатлар икки тоифага бўлинади: маъмурий жавобгарликни келтириб чиқарувчи судга хурматсизлик қилиш (одатда, судда ҳозир бўлмаган раислик этувчининг фармойишига бўйсунмаслик, суд мажлиси вақтида тартибни бузиш) ҳамда жиноий жавобгарликни келтириб чиқарувчи судга хурматсизлик қилиш (судья ва суд маслаҳатчиси ҳамда бошқа процесс иштирокчиларини ҳақоратлаш). Масалан, Беларусь Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 24-моддасига кўра, судга келишдан қасддан бўйин товлашда ёки раислик қилувчи фармойишига бўйсунмасликда ёхуд суд мажлиси пайтида тартибни бузишда ўз ифодасини топган судга ҳурматсизлик учун энг кам ойлик иш ҳақининг санъиз бараваридан то эллик бараваригача миқдорда жарима ёки маъмурий қамоқ жазоси белгила-ниши мумкин.

Хулоса ўрнида шуни таъкидлаш жоизки, **“Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”**ги қонун асосида қонунчиликнинг ўзгартиш ва қўшимчалар суд тизими оёқсизлиги ҳақида унинг мустақиллигини мустаҳкамлашга, хусусан, судьяларнинг дахлсизлиги қонун билан кафолатланиши тўғрисидаги конституциявий қоидалар таъминлашга хизмат қилади.

**Музаффаржон МАМАСИДДИҚОВ**, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Амалдаги қонун ҳужжатлари мониторинги институти гуруҳ раҳбари, юридик фанлар доктори

**Yangi qonun mohiyati**

# Фуқаролик суд ишларини юритиш ушбу жараёнда процессуал мажбуриятларга риоя этиш кафолатлари

дан бўйин товлашда ёки мазкур шахсларнинг ва бошқа фуқароларнинг раислик қилувчи фармойишига бўйсунмаслигида ёхуд суд мажлиси пайтида тартибни бузишда ўз ифодасини топган судга ҳурматсизлик учун маъмурий жавобгарлик назарда тутилган. Яъни шу вақтга қадар фуқаролик ишлари бўйича судларда Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 180-моддасида назарда тутилган жавобгарликни қўллаш учун механизм мавжуд эмас эди. Қонунчиликдаги мазкур камчилик процессуал қонунчиликдаги меъёрларни суд амалиётида турлича талқин этилишига олиб келиб, ўз навбатида, ҳуқуқни қўллаш амалиётининг бир маромада ривожланишига тўсқинлик қилаётган эди.

Қолаверса, фуқаролик ишлари бўйича судлар судга ҳурматсизлик қилган ёки процессуал мажбуриятларни бажаришдан қатъий бўйин товлаётган шахсга нисбатан маъмурий жазо қўллаш ваколатига эга бўлмаганликлари, мазкур масала Фуқаролик процессуал кодексига етарлича тартибга солинмаганлиги оқибатида судьяга нисбатан хурматсизлик қилганлик ҳолатларига нисбатан тезкор муносабат билдириш ҳамда суд мажлиси давомида жавобгарлик чораларини кўришга йўл бермаётган эди.

Бундан ташқари жиноят процессуал, фуқаролик процессуал, шунингдек, маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги қонунчилик ваколатига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисидаги қонунга мувофиқ юқорида қайд этилган қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритилди.

Айтиш керакики, ушбу янги қонуннинг 1-моддаси билан **“Судлар тўғрисида”**ги қонуннинг 37-моддаси биринчи қисми қуйидаги тахрирда баён этилди:

**“Фуқаролик ишлари бўйича туманларро, туман (шаҳар) суди қонун билан ўз ваколатлари доирасига берилган фуқаролик ва маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни кўради”**.

Мазкур тахрир орқали фуқаролик ишлари бўйича туманларро, туман (шаҳар) суди қонун билан ўз ваколатларига берилган фуқаролик ишлари билан бир қаторда эндиликда маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни ҳам кўришга ҳақли эканлиги мустаҳкамлаб қўйилди. Бу, ўз навбатида, фуқаролик ишлари бўйича судларнинг суд мажлисида тартибни бузган, судьяга нисбатан хурматсизлик қилиш, шунинг-

ал кодексга ўзгартиш ва қўшимчалар киритишни тақозо этди.

Олий суд томонидан ишлаб чиқилган ҳамда Олий Мажлис Қонунчилик палатаси томонидан 2011 йил 16 мартда қабул қилинган, Сенатнинг 2011 йил 25 март кундаги V ялпи мажлисида маъқулланган ва шу йилнинг 22 апрелидан эътиборан қучга кирган **“Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”**ги қонунга мувофиқ юқорида қайд этилган қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритилди.

Айтиш керакики, ушбу янги қонуннинг 1-моддаси билан **“Судлар тўғрисида”**ги қонуннинг 37-моддаси биринчи қисми қуйидаги тахрирда баён этилди:

**“Фуқаролик ишлари бўйича туманларро, туман (шаҳар) суди қонун билан ўз ваколатлари доирасига берилган фуқаролик ва маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни кўради”**.

Мазкур тахрир орқали фуқаролик ишлари бўйича туманларро, туман (шаҳар) суди қонун билан ўз ваколатларига берилган фуқаролик ишлари билан бир қаторда эндиликда маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни ҳам кўришга ҳақли эканлиги мустаҳкамлаб қўйилди. Бу, ўз навбатида, фуқаролик ишлари бўйича судларнинг суд мажлисида тартибни бузган, судьяга нисбатан хурматсизлик қилиш, шунинг-

иллари бўйича судлар ҳам киритилди (**242-модданнинг 1-банди**).

Шунингдек, кодекс **“Фуқаролик ишлари бўйича судлар”** деб номланган **245-модда** билан тўлдирилди ва унда фуқаролик ишлари бўйича судлар фуқаролик ишларининг муҳокамаси чоғида маъмурий ҳуқуқбузарликларни аниқлаган ҳолларда **Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекс**нинг 180- ва 181- моддаларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиши назарда тутилди. Қолаверса, фуқаролик ишлари бўйича суднинг маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишга оид қарори устидан Фуқаролик процессуал кодексига белгиланган тартибда шикоят бериш ва протест келтиришни назарда тутовчи қоидалар белгиланди (**315-модданнинг биринчи қисми, 317-модданнинг учинчи қисми**).

Бундан ташқари янги қонуннинг 4-моддасига мувофиқ, **Фуқаролик процессуал кодексига** ўзгартиш ва қўшимчалар киритилди. Хусусан, Фуқаролик процессуал кодексининг 166-моддаси иккинчи қисмининг иккинчи жумласи, яъни **“Шунингдек, суд ишни кўришда ҳозир бўлган фуқароларга, агар улар тартибни бузсалар, энг кам иш ҳақининг беш бараварига миқдорда жарима солишга ҳақли”** деган сўзлар чиқариб ташланди. Мазкур модда фуқаро-

лик ишлари бўйича судларда суд мажлисида тартибни бузган ёки судга нисбатан бошқача ҳурматсизлик қилган шахсларга нисбатан маъмурий жазо чорасини белгиловчи қоидалар назарда тутовчи бешинчи қисм билан тўлдирилди.

Таъкидлаш керакики, бу борада ўрганилган халқаро қонунчилик ва ҳуқуқни қўллаш амалиётининг қиёсий таҳлили шуни кўрсатадики, кўпчилик хорижий давлатлар қонунчилик амалиётида судга нисбатан хурматсизлик қилиш жиддий жавобгарликни келтириб чиқаради. Агар айрим мамлакатларда (АҚШ, Буюк Британия, Канада, Франция) судга ҳурматсизлик фақатгина жиноий жавобгарликни келтириб чиқарса, бошқа мамлакатларда (Россия, Озарбойжон, Арманистон, Беларусь) судга ҳурматсизлик сифатида квалификация қилинадиган ҳаракатлар икки тоифага бўлинади: маъмурий жавобгарликни келтириб чиқарувчи судга хурматсизлик қилиш (одатда, судда ҳозир бўлмаган раислик этувчининг фармойишига бўйсунмаслик, суд мажлиси вақтида тартибни бузиш) ҳамда жиноий жавобгарликни келтириб чиқарувчи судга хурматсизлик қилиш (судья ва суд маслаҳатчиси ҳамда бошқа процесс иштирокчиларини ҳақоратлаш). Масалан, Беларусь Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 24-моддасига кўра, судга келишдан қасддан бўйин товлашда ёки раислик қилувчи фармойишига бўйсунмасликда ёхуд суд мажлиси пайтида тартибни бузишда ўз ифодасини топган судга ҳурматсизлик учун энг кам ойлик иш ҳақининг санъиз бараваридан то эллик бараваригача миқдорда жарима ёки маъмурий қамоқ жазоси белгила-ниши мумкин.

Хулоса ўрнида шуни таъкидлаш жоизки, **“Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”**ги қонун асосида қонунчиликнинг ўзгартиш ва қўшимчалар суд тизими оёқсизлиги ҳақида унинг мустақиллигини мустаҳкамлашга, хусусан, судьяларнинг дахлсизлиги қонун билан кафолатланиши тўғрисидаги конституциявий қоидалар таъминлашга хизмат қилади.

**Музаффаржон МАМАСИДДИҚОВ**, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Амалдаги қонун ҳужжатлари мониторинги институти гуруҳ раҳбари, юридик фанлар доктори

**Bag'rikenglik tamoyillari**



**(Давоми. Бошланиш биринчи бетда)**

Шу ўринда аниқ рақамларга мурожаат қиладиган бўлсак, биргина жиноят ишлари бўйича Пастдарғом тумани суди томонидан 2010 йилда 539 нафар шахсга нисбатан 457 та жиноят иши кўриб чиқилган. Шундан 195 нафар шахсга нисбатан 182 та иш томонларнинг ихтиёрий ярашганлиги муносабати билан Жиноят кодексининг 66<sup>1</sup>-моддасига асосан ҳаракатдан тугатилган. Жорий йилнинг биринчи чоррағида эса 33 нафар айбланувчига нисбатан 30 та жиноят иши ярашув асосида айбдорлик масаласи ҳал қилинмасдан ҳаракатдан тугатилди. Шундан ҳам кўришиб турибдики, ярашув институти мамлакатимизда судланганлик ҳолатини камайтиришда муҳим ўрин тутаётди. Инсонпарварлик, кеңиримлилик, бағрикенглик тамойилларига йўриқланган қонунчилик билиб-билмай хатога йўл қўйиб қилмишдан пушаймон бўлган, айбини ювишга ҳаракат қилган, хусусан, етказган зарарини қоплаган шахсларга муруват кўрсатмоқда. Масалан, уч нафар воёга етмаган фарзанднинг отаси С.Зиётов бунинг исботини ўз ҳаётида ҳам кўрди.

У «Кўча Машъали» хусусий ишлаб чиқариш фирмаси раҳбари вазифасида ишлаб, ўзи истикомат қиладиган Учқара қишлоғида ошхона очди. Табиийки, бугун ҳеч бир соҳани электр энергияси ва газсиз тасаввур этолмаймиз. Шу маънода Учқара қишлоғида янги очилган ошхона учун ҳам электр энергияси зарур эди. Қоидага кўра, ошхона эгаси электр энергияси билан таъминловчи идорага учрашиб, муддаосини баён этганида ортикча гап-сўзга ўрин қолмас, ошхона ҳам беминнат электр энергияси билан таъминланарди. Афсуски, С.Зиётов қоидага риоя этишдан қўра, ўзбошимчилик қилишни афзал биди. Аниқроғи, у электр тармоғига ўзбошимчилик билан уланган, электр хисоблагич ўрнатмасдан микротўлқинли печ, музлат-

гич, қўлбола усулда ясалган иситиш асбоби ва ёруғлик берадиган электр ёриткичлардан фойдаланиб келди. Шу тариқа С.Зиётов 2008 йилнинг 16 октябидан 2010 йилнинг 16 октябига қадар электр энергияси ресурсларидан ноқонуний равишда фойдаланиб, электр тармоқлари корхонасига 5 миллион 785 миң 804 сўмлик зарар етказди.

Албатта, қилмиш-қидирмиш, деганларидек, унинг ноқонуний иши исзиз кетмади. Қилмишлари фош бўлган С.Зиётов айбини тушуниб, дастлабки тергов даврида Гузалкент электр тармоқлари корхонасига етказилган зарарни қоплади. Судда у айбига тўлиқ иқроқлиги, содир этган жиноятининг ижтимоий хавфли оқибатларини англаб етганлиги, қилмишдан чин кўнгилдан пушаймонлиги, фуқароий даъвогар билан ихтиёрий ярашганлиги, электр тармоқлари корхонасига етказилган моддий зарарни тўлиқ қоплаганлигини инобатга олиб, жиноят иштини ҳаракатдан тугатиш ҳақидаги аризасини тақдим қилди.

Фуқаровий даъвогар Ж.Низов ҳам судга ярашув тўғрисида ариза берди. Унинг аризасида айбланувчи С.Зиётов электр тармоқлари корхонасига етказилган моддий зарарни тўлиқ қоплаганлиги, ярашганликлари, айбланувчига нисбатан ҳеч қандай даввоси йўқлиги баён этилган эди.

Суд Жиноят кодексининг 185-2-моддаси 2-қисми билан айбланувчи С.Зиётовга нисбатан суд мажлиси баённомасини тасдиқлаб, Жиноят кодексининг 66<sup>1</sup>-моддасига асосан жиноят иштини ҳаракатдан тугатиш тўғрисида ажрим чиқарди.

Ҳа, бағрикенглик эзгулик замирида туғилади. Эзгуликнинг умри эса узун.

**Шухрат НИЯТОВ**, жиноят ишлари бўйича Пастдарғом тумани судининг судьяси

## Газетхон савол беради...

— **Айтинг-чи, ишга қабул қилишни расмийлаштириш тартиби қандай?**

**Д.КОРИЕВ**, Зарафшон тумани

— Меҳнат кодексининг 82-моддасида **ишга қабул қилишни расмийлаштириш тартиби** ҳақида сўз юритилган бўлиб, ушбу моддага асосан, ишга қабул қилиш иш берувчининг буйруғи билан расмийлаштирилади. Буйруқ чиқариш учун ходим билан тузилган меҳнат шартномаси асос бўлади.

Корхона раҳбарини ишга қабул қилиш корхона мулки эгасининг ҳуқуқи бўлиб, бу ҳуқуқни у бевосита, шунингдек, ўзи вақил қилган органлар орқали ёки корхонани бошқариш ҳуқуқи берилган корхона кеңашчи, бошқаруви ёхуд бошқа органлар орқали амалга оширади.

Корхона раҳбари корхона мулкдори унга берган ваколатлар доирасида ходимлар билан меҳнат шартномалари тузади.

Ишга қабул қилиш ҳақидаги буйруқ тузилган меҳнат шартномаси мазмунига мувофиқ равишда чиқарилади.

Буйруқ ходимга маълум қилиниб, тилхат олинди. Ишга қабул қилиш ҳуқуқига эга бўлган мансабдор шахс томонидан ёки унинг ижозати билан ходимга ҳақиқатда ишлашга рухсат этилган бўлса, ишга қабул қилиш тегишли равишда расмийлаштирилган ёки расмийлаштирилмаганлигидан қатъи назар, иш бошланган кундан эътиборан меҳнат шартномаси тузилган деб ҳисобланади.

**Саволларга юридик фанлари номзоди С.НИЁЗОВА жавоб берди.**

**ЯХШИЛАРГА ЁНДОШИБ, УЛАРНИНГ ЭЗГУ ВА САВОБ ИШЛАРИДАН ИБРАТ ОЛИБ ЯШАГАН КИШИ ҲЕЧ ҚАЧОН КАМ БЎЛМАЙДИ. ЧУНКИ ЯХШИЛИК, ЭЗГУ ИШЛАРДАН ЯНА ЭЗГУЛИК ТУҒИЛАДИ.**

**Qilmish-qidirmish**

# Қонунга зид фаолият

**у ҳеч кимга обрў келтирмайди**

Аммо бу ақидага ҳамма ҳам бирдек амал қилмайди. Айтмоқчимизки, ҳаётда ўзининг билганидан қолмайдиган, нафс йўриғида жиноий қилмишга қўл урадиган кимсалар ҳам учраб туради. Қизилтепа туманининг «Ғойибон» маҳалласида яшайдиган 3.Саъдуллаевнинг сочларига аллақачон оқ оралган. Муқаддам жиноятга қўл ургани учун икки марта судланган 3.Саъдуллаев қилмишларидан ўз вақтида хулоса чиқариб, тўғри йўлдан юрганда, бугун боши яна ҳам бўлиб қолмасди.

Бу ёғини сўрасангиз, у оиласи билан ҳеч кимдан кам яшамётган, «КамАЗ» русумли автоуловни бошқариб яқингина даромад топаётган эди. Бироқ у ана шундай тинч ва осойишта кунларига шукр қилмади. Қаноатсизлик, ношукрлик эса уни жиноий қилмишга бошлади. **(Давоми тўртинчи бетда)**

## ЮРИДИКДА ҚОНУНИЙ АСОСДА МУЛКНИ КЎПАЙТИРИШ, УНДАН МОДДИЙ ВА МАЪНАВИЙ МАНФААТДОР БЎЛИШ УЧУН БАРЧА ИМКОНИЯТЛАР ЯРАТИЛГАН.

Айтиш керакики, ота-боболаримиз ўз вақтида бировдан қарз олар чоғи бисотидаги айрим мулк-буюминг гаровга қолдиришган. Қарзини қайтишига шубҳа-ғумон уйғонмаслиги учун ҳам шундай йўл тутилган. Қарзни узиш эса қарздорнинг мажбурияти

**Burch va majburiyat**

# Гаров шартномаси унинг ижроси томонлар манфаатига хизмат қилади

ҳисобланган. Шу тариқа гаров томонлар ўртасида ўзаро ишонч, дўстона ҳамкорлик алоқаларини мустаҳкамлаган.

Мамлакатимизда мустақиллик йилларида гаровга оид муносабатлар тақомиллаштирилди. Бу соҳадаги бурч

ва мажбуриятлар қонуний асосга эга бўлди. Иқтисодий ислохотларнинг илк босқичидаёқ **«Гаров тўғрисида»**ги қонун қабул қилинди. Кейинчалик у давр талабига кўра, бир неча марта зарур ўзгартиш ва қўшимчалар билан тўлдирилди.

Бозор муносабатлари гаровни қўллаш доирасининг кенгайтишига туртки бўлиб билан бирга унинг тарққий этган жамият талабларига таъминла мослашувини ҳам тақозо этди.

Ўқорида гаровни қўллаш кўпаяётганини таъкидладик. Мисол учун 2009 йил биргина Янгиариқ тумани давлат нотариал идорасида гаров (ипотека)га оид 218 та шартнома расмийлаштирилди. Ўтган йилга келиб бу кўрсаткич 272 га етди. 2010 йилнинг дастлабки икки ойида жами 28 та гаров (ипотека) шартномаси нотариал тарзда тасдиқлаб берилган бўлса, жорий йилнинг ўтган 2 ойида бу рақам 38 тага етди. **(Давоми тўртинчи бетда)**

# ЭТИЛГАН МАЖБУРИЯТ

Б.Одинаев 2007 йил август ойидан ҳозирги кунга қадар «Сурхон воҳаси» фермер хўжалиги бошлигининг савдо бўйича ўринбосари лавозимида ишлаб келиб, ўзининг жиноий шериги — фермер хўжалигининг собиқ хисобчиси Д.Болтаева билан жиноий тил бириктиради ва корхона томонидан ДСИ-га топширилган ҳисоботларда корхонага қарали бўлган фойда, даромад ва солиқ солинадиган бошқа объектларни қасддан яшириб, 88.168.900 сўмлик солиқ ва бошқа мажбурий тўловларни тўлашдан қасддан бўйин товлайди.



«Аму-Зангқурилиш» МЧЖга 2008 йил 15 декабрдаги юк хатига асосан 21.500.000 сўмлик велосипед бериб, савдо ва хизмат кўрсатиш қоида-сини кўп миқдорда бузишган. Жиноят кодексининг 184-моддаси 4-қисмида қасддан яширилган, камайтириб кўрсатилган фойда (даромад) бўйича солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар тўлиқ тўланганлигини инобатга олиб,

уларга нисбатан озодликдан маҳрум қилиш билан боғлиқ бўлмаган, яъни жарима жазоси тайинлади. Олий суд Пленумининг **«Солиқ ва бошқа мажбурий тўловларни тўлашдан бўйин тўлаганлик учун жавобгарлик тўғрисидаги қонунларнинг судлар томонидан қўлланилиши ҳақида»**ги қарорининг 15-бандида Жиноят кодексининг 184-моддаси санкциясида муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш жазоси назарда тутилмаган бўлса-да, ушбу жазо Жиноят кодексининг 45-моддасига мувофиқ, қўшимча жазо сифатида тайинланиши мумкинлигига судлар эътибор қаратиши, муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш тарикасидаги қўшимча жазо тайинлаш масаласини суд солиқ ва бошқа мажбурий тўловларни тўлашдан бўйин тўлаган судланувчининг шахси ва жиноят иши ҳолатларидан келиб чиққан ҳолда муҳокама қилиши шартлиги кўрсатилган. Ушбу раҳбарий кўрсатмадан келиб чиққан ҳолда, суд Ш.Маматқулов, Х.Қурбонов, З.Норкулов, Қ.Ҳамидов, Б.Одинаев, Д.Болтаевага нисбатан Жиноят кодексининг 45-моддасига мувофиқ,

мансабдорлик ва моддий жавобгарлик юклатилган лавозимларда ишлаш ҳуқуқ

**4**

**(Давоми. Бошланиши биринчи бетда)**  
Мамлакатимизнинг 2011 йилга мўлжалланган инвестиция дастури инвестиция сибсатини амалга оширишга катта туртки бериши. Ушбу дастур параметрлари Президентимизнинг 2010 йил 29 декабрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг 2011 йилги инвестиция дастури тўғрисидаги қаро-

**Iqtisodiyotimiz tamoyillari****Мақсадимиз — фақат Ватан равнақи**

ри билан тасдиқланган. Шунингдек, унинг асосий параметрлари, Давлат бюджети ва бюджетдан ташқари жамғармалар маблағлари ҳисобидан марказлаштирилган капитал кўйилмалар лимитлари, хорижий кредитлар, тўғридан-тўғри чет эл инвестициялари, Ўзбекистон Республикаси Тикланиш ва тараққиёт жамғармаси ва бошқа манбаларни жалб этган ҳолда аниқ йўналтирилган дастурлар ҳам тасдиқланди.

2011 йилда 35 дан ортиқ йирик ишлаб чиқариш корхонаси қурилишини якунлаш ва фойдаланишга топшириш вазифаси кўйилди. «Женерал моторс» компанияси билан ҳамкорликда йилга 225 минг донга автомобиль кулчаниш агрегатларини ишлаб чиқарадиган корхона, Кўкон шахрида «Индрорама» компанияси билан ҳамкорликда якуний ишлаб чиқариш шаклига эга бўлган тўқимачилик комплекси, шунингдек, умий қуввати 30 минг тонна калава ишлаб чиқаришдан иборат бўлган тўқимачилик комплекслари каби муҳим

объектлар, Тошкент шахрида кўп ўринли «Мерседес-Бенц» йўловчи автобусларини ишлаб чиқаришни ўзлаштириш, Муборак газни қайта ишлаш заводи ва «Шўртан нефтьгаз» унитар корхонасида 400 минг тонна суюлтирилган газ ва газ конденсати ишлаб чиқарадиган қурилмаларни ўрнатиш, Олмалик ва Навоий комбинатларининг корхона ва ишлаб чиқариш қувватла-

рини техник қайта жихозлаш, Бекобод металлургия комбинатини модернизация қилиш ва бошқа ўта муҳим лойиҳаларни амалга ошириш шулар жумласидандир.

Жорий йилда ижтимоий соҳага халқаро молия институтларининг йирик хорижий инвестициялари йўналтирилади, ижтимоий объектлар (мактаблар, шифохоналар, реабилитация марказлари)ни зарур асбоб-ускуналар билан жихозлаш лойиҳаларини амалга ошириш давом эттирилади.

Бир сўз билан айтганда, хорижий шериклар билан ўзаро манфаатли ҳамкорлик йўлга қўйилган. Бунда мамлакатимизда чет эллик инвесторлар ишончини мустаҳкамлаш учун барча шарт-шароитлар яратилгани муҳим омил бўлаётди. Шу сабабли мамлакатимиз инвестиция салоҳияти йил сайин юксалиб бормоқда, иқтисодий ти- миз эса янада юқори суръатлар билан ривожланмоқда.

**Муаттархон РЎЗИБОВА****Qilmish-qidirmish****Қонунга зид фаолият****у ҳеч кимга обрў келтирмайди****(Давоми. Бошланиши учинчи бетда)**

Аслида ҳамма бало бир йил муқаддам 3.Саъдуллаев молбозорда Қайрат исми шахс билан танишиб қолганидан сўнг бошланди. Ушундан улар бир-бирларига қўл телефони рақамларини беришди. Орадан анча вақт ўтгач, Қайрат кўнгирок қилиб қолди.

У 3.Саъдуллаевга юк машинасида 1,5 литр елим идишларга солинган кўп микдордаги этил спиртининг айланма этил орқали Конимех туманининг Боймурод ширкат хўжалиги худудига олиб келаётганини маълум қилди. 3.Саъдуллаев эса бу юкни қабул қилиб олиши ва Фиждвон бозорига сотиб, Қайратга 60 миллион сўм бериши керак эди.

Этил спиртининг қонунга хилоф равишда муомалага кири- тиш, мўмай пул топиш мақсадида Зокиржон Саъдуллаев бу ишга уқаси Ш.Файзиёв, жияни Ш.Саъдуллаевни ҳам тортиди. Бундан ташқари у таниши Ф.Яндашевни 50 минг сўм, Ж.Шариповни эса 200 минг сўм эвазига бу жиноий қилмишга жалб этди.

Хориждан айланма йўллар орқали Ўзбекистонга божхона назоратидан яширинча олиб ўтилган юк елим идишларга солинган экан. Хуллас, 15 минг 877,5 литр — 50 миллион 712 минг 735 сўмлик этил спирти машинага юкланди. Қонунга хилоф маҳсулотлар Конимехдан Қизилтепа тумани томон боратган чоғда ички ишлар ходимлари томонидан қўлга олинди. Дастлабки тергов органи томонидан жиноят ишининг Қайрат, Ш.Файзиёв ва Ш.Саъдуллаевга нисбатан қисми алоҳида иш юритишга ажратилган. 3.Саъдуллаев, Ж.Шарипов ва

Ф.Яндашев Жиноят кодексининг 25, 186<sup>1</sup>-моддаси 3-қисми «а» банди ва 182-моддаси 2-қисми «а» банди билан айбли деб топилди.

Суд ҳайъати судланувчиларга нисбатан жазо тайинлашда жазони енгилаштирувчи ва оғирлаштирувчи ҳолатларни инобатга олди. Жиноятнинг ижтимоий хавфлили хусусиятини, тугалланмаган жиноят эканлигини эътиборда тутиб, судланувчиларни жамиятдан ажратмаган ҳолда тарбиялаб бўлмайд, деган хулосага келди.

Суд Жиноят кодексининг 59-моддасига асосан тайинланган жазоларни қисман қўшиш йўли билан 3.Саъдуллаевга узил-кесил ўташ учун беш йил озодликдан маҳрум қилиш жазоси тайинлади. 200 минг сўм пул ишлаш учун жиноятга шерикчилик қилган Ж.Шарипов умрининг уч йилини, 50 минг сўмга ёлланган Ф.Яндашев эса ҳаётининг уч йилини оиласи бағридан узокда ўтказадиган бўлди.

Жиноят иши бўйича далилий ашё тарқасида олинган 50 миллион 712 минг 735 сўмлик 15 минг 877,5 литр этил спирти қонунда белгиланган тартибда йўқ қилинди. Судланувчи 3.Саъдуллаевга тегишли «Ка-мАЗ-5320» русумли юк машинаси давлат фойдасига мусодара этилди.

Бундан чиқадиган хулоса шуки, ҳаётда қонунларга таяниб иш тутган, унга хилоф хатти-ҳаракат қилмаган одам беҳавотир яшайди. Айланма йўллар орқали олиб келинган юк турган-битган олиб ташовчи эканлигидан эса кимлардир сабоқ чиқариши керак.

**Абдувахоб ХЎЖАМОВ,**  
жиноят ишлари бўйича  
Навбахор тумани  
судининг раиси**Burch va majburiyat****Гаров шартномаси****(Давоми. Бошланиши учинчи бетда)**

Юртимизда яратилган имконият ва шарт-шароитлар боис бугунги кунда туманимизда юздан зиёд янги тадбиркорлик субъектлари фаолият юритмоқда. Барқарор фаолият кўрсатаётган корхоналар сони тобора ортиб бораётди. Бунда банк кредитлари ва қарз тариқасида бошқа манбалардан олинган маблағлар хиссаси анча катта эканлигини алоҳида таъкидлаш лозим. «Халқ банки»нинг туман филиали аввалги йили паррандчиликка ихтисослашган «Гулланбоғ» фермер хўжалиги 90 миллион сўм кредит маблағи ажратди. Сир эмас, банк маблағи мижозга ишончли гаров эвазига берилади. Башарти, олинган маблағ белгиланган фурсатда банка қайтарилмаса, кредитор гаровга қўйилган мулкни ўз тасарруфига олиш ҳуқуқини қўлга қиради. Аммо «Гулланбоғ» фермер хўжалиги бунга эҳтиёж қолдирмади. Қарз олувчи маблағни ўз мuddатида банка қайтарди. Фермернинг омилкорлиги иш берди. Хўжалик раҳбари Муҳайё Абдуллаева ўз қарамондаги паррандалар сонини банк маблағи эвазига 5 минг бошдан 10 минг бошга етказишга муваффақ бўлди. Паррандалар сонининг икки баравар ортгани олинган фойда ҳам деярли шунчага оширди. Олинган соф фойда банк кредитини қоплашга йўналтирилди. Шу тариқа банк томонидан «Ушунуд-Жавоҳир» масъулияти чекланган жамиятига ажратилган 90 миллион, «Янгариқ-Гулобод» хусусий корхонасига берилган 160 миллион сўмлик кредит маблағлари ҳам ундан фойдаланувчилар учун нақд бойликка айланди. Гаровга қўйилган мулклар эса тамомла дахлсиз қолди.

Пул оқилона сарфланган ҳолдагина эгасига фойда келтиради. Афсуски, тумандаги «Гулланбоғ-текстиль» корхонаси раҳбари Мардон Сафоевга ана шундай омилкорлик етишмади. «Асака банк»нинг вилоят бўли- мидан олинган маблағ белгиланган фурсатда эгасига қайтарилмади. Натижада қарз тўлови гаровга қўйилган мулкка қаратилди. Юқорида баён этилганлардан кўринадики, гаров эвазига олинган қарз ҳақиқатан ҳам, моддий ва молиявий имкониятларни кенгайтириш, барқарорлик ва манфаатдорлик омили. Бу масалада қонунни англаган, талабларини бекаму-кўст бажарганининг ошиғи олчи. Таъкидлаш жоизки, «Гаров тўғрисида»ги қонунга мувофиқ, гаров шартномаси жимсоний ва юридик шахсларнинг бировларга берилиши таъкидлаб қўйилмаган, муайян қийматга эга мол-мулк ҳисобига расмийлаштирилади. Ҳар қандай мол- мулк, жумладан, ашёлар, мулкий ҳуқуқлар (талаблар) гаров нарса (объекти) сифатида эътироф қилинади. Айни пайтда га-

**унинг ижроси томонлар манфаатига хизмат қилади**

ровга қўйувчи томонидан келгусида қўлга киритиладиган ашёлар, мулкий ҳуқуқлар ҳам гаров объекти бўлиб хизмат қилади. Бундан ташқари гаров ҳуқуқи гаровга қўйилган мол-мулкдан фойдаланиш натижасида олинган самара, маҳсулот ва даромадларга нисбатан ҳам шартномада назарда тутилган ҳолларда татбиқ этилади.

Шунингдек, ҳуқуқлар ҳам гаровга қўйилиши мумкин. «Гаров тўғрисида»ги қонуннинг 43-моддасида қайд этилишича, гаровга қўйувчига тегишли эгаллик қилиш ва фойдаланиш ҳуқуқлари, шу жумладан, ижарачининг ҳуқуқлари, мажбуриятларидан келиб чиқувчи бошқа ҳуқуқлар (талаблар) ва ўзга мулкий ҳуқуқлар гаров нарса бўлиши мумкин. Ер участкасига, шунингдек, ўзга табиий ресурсларга нисбатан бўлган ҳуқуқларни гаровга қўйишга қонун ҳужжатларида белгиланган меъёр ва шартлар асосида йўл қўйилади. Муддатли ҳуқуқ унинг амал қилиш мuddати тугагунча қадам гаров нарса бўлиши мумкин. Қайд этиш зарурки, тарихий, маданий ёки ўзгача қиматбаҳолиги тўғрисида ёхуд давлат хавфсизлиги нуқтаи назаридан гаров қўлланилиши мумкин бўлмаган объектлар рўйхати Вазирлар Мақамаси томонидан белгиланади. Шу билан бирга фуқароларнинг айрим турдаги мол-мулкни гаровга қўйиш ҳам қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ман этилиши ёки чекланиши мумкин. Қонун томонларнинг қелишуви асосида ихтиёрий тарзда берилган закалатни ҳам гаров сифатида эътироф этади.

Гаров шартномалари қонунда биноан нотариал тарзда тасдиқланиши керак. Аммо нотариал тасдиқлашни талаб этмайдиган ҳолатлар ҳам мавжуд. Бунинг учун томонларнинг ўзаро қелишуви ва розилиги кифоя қилади.

Кўрапимизки, қонуннинг шу каби талабларига оғишмай амал қилган киши кўзланганията етади.

**Саломат БОБОЖОНОВА,**  
Янгариқ тумани давлат  
нотариал идораси нотариуси**ЖАМИЯТ ТАРАҚҚИЁТИГА, ЮРТ РАВНАҚИГА, ХАЛҚНИНГ ФАРОВОН ҲАЁТ КЕЧИРИШИГА РАХНА СОЛАДИГАН ҲАР ҚАНДАЙ ИЛАТ — ХАВФЛИ ДИР. ШУ МАЪНОДА ГИЁХВАНДЛИККА ҚАРШИ КУРАШИШ БУГУНГИ КУННИНГ ЭНГ ДОЛЗАРЪ ВАЗИФАЛАРИДАН БИРИ САНАЛАДИ.**

Дарҳақиқат, гиёхвандлик иллати нафақат бир кишининг тақдирида салбий из қолдиради, балки у жамият ривожига ҳам таъсир этади. Оддий бир мисол, гиёхвандликка мубтало бўлган кимса нафсини қондириш учун ҳеч нарсадан, ҳатто оиласи, жондан азиз фарзандларининг хотиржамлигидан ҳам воз кечишга тайёр бўлади. Бу эса, ўз-ўзидан, гиёхвандлик балоси кириб бorgan оилада ҳаловат, осойишталик йўқолишини билдиради.

Албатта, эртасининг фаровон бўлишини кўзлаган юртимизда соғлом турмуш тарзига хавф тугдирадиган иллатларга қарши изчиллик билан кураш олиб борилмоқда.

Шунга қарамай, орамизда огуфрушуликке нопок йўлга бош қўшганлар ҳам учраб туради.

Шу ўринда бевосита мисолларга мурожаат этадиган бўлсак, Қарши шаҳрида яшовчи Фахриддин Абдуллаевнинг аризасида қосонлик Жасур Отамуродовнинг огуфрушулик билан шу-

**Giyohvandlik — asr vabosi**

ғулланаётгани баён этилган эди. Ҳуқуқ-тартибот идораси ходимлари томонидан режалаштирилган тезкор тадбирга ариза муаллифи ҳам жалб этилди. ...Фахриддин Жасурга кўнгирок қилиб, ўзига «дори» керак бўлиб қолганини, ёрдам беришини сўради. Шунда Жасур у билан Қарши шаҳридаги «Оригинал» супермаркети олдига учрашиб, гиёхвандлик моддасини ҳам олиб боришга ваъда берди. Хуллас, Жасур ваъда қилинган жойга келиб, Фахриддинга эндигина «дори»ни бераётган пайтда, яъни жиноят устида ҳуқуқ посбонлари томонидан қўлга олинди.

Судда маълум бўлишича, Жасур тергов давомида шахсини аниқлаш имкони бўлмаган Нуриддин исми кимсадан сотиб олган гиёхвандлик

моддасининг бир қисмини ўзи истеъмол қилган, қолганини эса сотиш ниятида сақлаб қўйган. Қўриниб турибдики, аллақачон гиёхвандлик касалига мубтало бўлган Жасур эндиликда бу чиркин иллат билан бошқаларни ҳам захарлаш пайига тушган экан.

Чироқчилик қариндошлар Саидмурод Қурбонназаров, Санжар Маҳмудов ва огуфрушулиги боис аввал ҳам судланган сурхондарёлик Абдулҳаким Аҳадовнинг ҳам қилмишлари Жасурникидан қолишмайди.

Қўшни юртдан номалум шахслар худудимизга олиб ўтган 85,07 грамм гиёхвандлик моддасини Абдулҳаким Аҳадов Саидмурод Қурбонназаровга бераркан, нархи 3000 АҚШ доллари эканлигини айтиб, харидор топишни

ЁШ АВОЛОД ТАЪЛИМ-ТАРБИЯСИГА ЭЪТИБОР — КЕЛАЖАККА ЭЪТИБОРДИР. ШУ БОИС МАМЛАКАТИМИЗДА БУ МАСАЛАГА АЛОҲИДА ЭЪТИБОР ҚАРАТИЛИБ, МАКТАБ, КОЛЛЕЖ ВА ЛИЦЕЙЛАР, ОЛИЙ ЎҚУВ ЮРТЛАРИ МОДДИЙ-ТЕХНИК БАЗАСИ ҲАР ЖИҲАТДАН МУСТАҲКАМЛАНАЁТИР.

**Mulohaza****Бола азиз, одоби ундан азиз**

Яратилган шарт-шароит ва имкониятлардан унумли фойдаланаётган фарзандларимиз жамиятимизга муносиб инсонлар бўлиб воға етаётди. Ишонч билан айтиш мумкинки, киндик қони тўқилган юртга садоқат билан хизмат қилиш, илмий-ижодий ютуқлари, спорт соҳасидаги муваффақиятлари, иқтидор ва салоҳиятини дунёга намойиш этиш ёшларимизнинг энг эзгу мақсадидир.

Таъкидлаш керакки, ёш авлодни, қонунга ҳурмат ва иттифоқда тарбиялаш муҳим вазифалар сирасига қиради. Бу борада истиқлолимизнинг дастлабки йилларидан бошлаб изчиллик билан амалга ошириб келинаётган ислохотлар бугун амалда аниқ самарасини бермоқда.

Аммо воға етмаганлар ўртасида баъзан жиноят содир этилиши ҳоллари ҳам учраб туради. Ўрганишлар шунини кўрсатмоқдаки, ўтган 2010 йил давомида жиноят ишлари бўйича Каттақўрғон шаҳар судида ўтга жиноят иши бўйича беш нафар воға етмаган шахсга нисбатан жазо тайинланди. Воға етмаганлар ўртасида жиноятчиликнинг олдини олиш, келгусида бундай салбий ҳолатларнинг вужудга келмаслигини таъминлаш чораларини белгилаш мақсадида маҳалла фуқаролар йиғинлари ва бошқа дахлдор ташкилотларга хусусий ажримлар юборилмоқда.

Воға етмаганлар жиноятчилигининг олдини олишга бу тарзда ёндошилаётганлиги бежиз эмас. Болалар тарбияси, улар ўртасида жиноят содир этилишининг олдини олишда нафақат ота-она, мактаб, коллеж, балки ҳуқуқ-тартибот идоралари ва ўзини-ўзи бошқариш органлари ҳам қўл келади.

Муқаддам судланган, тайинланган жазони Каттақўрғон тумани ички ишлар бўлими жазони ижро этиш инспекцияси назоратида ўташи лозим бўлган Комил воға етмаган Бунёдга жиноятчи бўлиши аниқ бўлмайди. Улар бировнинг телефон устaxonасига ўғирликка тушишади. Натижада бу ердан 1 миллион 10 минг сўмлик мол-мулкни ўмариб, воқеа жойидан яширинишади.

Мазкур жиноят иши судда ма-



мунан кўриб чиқилди. Суд судланувчи Комилни Жиноят кодексининг тегишли моддалари билан айбли топиб, уни беш йилу олти ойга озодликдан маҳрум қилиш тўғрисида ҳукм чиқарди. Воға етмаган судланувчи Бунёдга бир йил мuddатга ахлоқ тузатиш ишлари жазоси тайинлаб, тайинланган жазони Жиноят кодексининг 72-моддасига асосан шартлига алмаштириб, бир йил сонин мuddати белгилади.

Суд ушбу жиноят иши юзасидан хусусий ажрим чиқариб, туман ички ишлар бўлимига уни муҳокама қилиш ва тегишли чора-тадбирлар белгилаш учун юборди. Шунингдек, шаҳардаги «Ермачи» маҳалла фуқаролар йиғини раиси зиммасига судланувчи Бунёдга жамоатчи тарбиячи белгилаш вазифаси юклатилди.

Аслида бола ёшлигида яши ҳуқуқ ва одоби эгаллама экан, улғайганда ундан бунин талаб қилиш фойдасиз. Шу боис ота-она, ўқув даргоҳи, ҳуқуқ-тартибот идоралари ҳамда ўзини-ўзи бошқариш органлари ўртасида мустаҳкам ҳамкорлик ўрнатилсагина, бу борада ижобий натижа-ларга эришиш мумкин. Зеро, халқимиз бола бошидан, деб бежиз айтмаган.

Бола азиз, одоби ундан азиз. **Фуркат УСМОНОВ,**  
жиноят ишлари бўйича  
Каттақўрғон шаҳар  
судининг раиси

сўрайди.

Бу қилмишнинг одабийликка ҳам, қонунга ҳам зид эканини яши билса- да, Саидмурод Қурбонназаров бундан ўзи ҳам фойдаланмоқчи бўлди. У шунингдек, Чироқчи туманига қайтиб келган, қариндоши С.Маҳмудов ёрдамида «харидор» топди. Ҳамтовоклар Қарши шаҳридаги «Самарқанд» автошоҳбека- ти яқинида Дилшод Азимовга 85,07 грамм героин гиёхвандлик моддасини 3600 АҚШ доллари сотаётган пайтда ҳуқуқ-тартибот идораси ходимлари томонидан қўлга олинди.

Тезкор қидирув ишлари натижасида «занжир»нинг биринчи «ҳалқа»ларидан бўлган А.Аҳадов текширилганда, у бошқараётган «Нексия»дан 0,41 грамм героин ҳамда 10,1 грамм «марихуана» гиёхвандлик моддаси топилди.

Суд ҳайъати жиноятчиларнинг қилмишларини афрофликка ўрганиб чиқиш, Жиноят кодексининг тегишли моддаларига биноан уларнинг ҳар бирига узоқ мuddатли қамоқ жазоси тайинлади.

Юқорида таъкидланганида, гиёхвандликка ружу қўйган ёхуд огуфрушу- ликни касб қилиб олганлар нафақат уларни захарлашади, айни пайтда оиласининг, яқинларининг ҳам тинч- лигини бузишади, ҳаловатини йўқо- тишади. Бу аччиқ ҳақиқатни ушбу қабих йўл бошида турганлар ҳам ан- глаб етишса, айни мuddао бўлур эди.

**Ботир ДИЁРОВ,**  
жиноят ишлари бўйича Шахрисабз  
тумани судининг раиси  
**Абдунаби БОБОЁРОВ,**  
«Куч — адолатда» муҳбири

**Куч — адолатда****МУАССИС:****Ўзбекистон Республикаси Олий суди****Бош муҳаррир: Шодикул ҲАМРОЕВ**

Газета 2007 йил 23 февралда Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 0224-рақам билан рўйхатдан ўтган.

**ТАҲРИР ХАЙЪАТИ**

Бўритош МУСТАФОЕВ  
Олимжон ИСМАИЛОВ  
Шерали РАҲМОНОВ  
Мавжуда РАҲАБОВА  
Нуриддинжон ИСМОИЛОВ  
Зарифжон МИРЗАКУЛОВ  
Мухаммад АЛИ

Омонбой ОҚЮЛОВ  
Холмўмин ЁДГОРОВ  
Дилбар СУЙОНОВА  
Юлчибой ТУРСУНБЕКОВ  
Шононус ҒОЗИЕВ  
Баҳриддин НАИМОВ

**Навбатчи муҳаррир**

Отабек САФАЛОВ  
Саҳифаловчи Шерзод ХАЙРУЛЛАЕВ

Газета «Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида офсет усулида босилди. Манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Тўрон кўчаси, 41.

**Манзиллари:** Тошкент шаҳри, А.Қодирий кўчаси, 1. E-mail: kuch-adolatda@mail.ru. Тел.: 239-02-54, 239-02-55

Буюртма: Г-418. Қоғоз бичими: А-2. Сотувда эркин нархда. Адади: 6850. 2 3 4 5 Топшириш вақти: 20<sup>00</sup> Топширилди: 22<sup>00</sup>